

Uzasadnienie

Projekt rozporządzenia stanowi wykonanie upoważnienia zawartego w art. 22 a ust. 8 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.)

W projekcie – w stosunku do obowiązującego rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 5 lutego 2004 r. w sprawie dopuszczania do użytku szkolnego programów wychowania przedszkolnego, programów nauczania i podręczników oraz cofania dopuszczenia (Dz. U. Nr 25, poz. 220) - proponuje się zmiany wynikające z konieczności dostosowania przepisów regulujących dopuszczanie do użytku szkolnego programów i podręczników do przepisów ustawy o systemie oświaty, znowelizowanej ustawą z dnia 11 kwietnia 2007 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 80, poz. 542), a także zmiany mające na celu usprawnienie procedury dopuszczania do użytku szkolnego podręczników. Projekt uwzględnia ponadto zmiany wynikające z wprowadzenia, z dniem 1 września 2009 r. nowej podstawy programowej kształcenia ogólnego w klasach I szkół podstawowych i klasach I gimnazjum.

W stosunku do obecnie obowiązującego rozporządzenia nie proponuje się zasadniczo zmian w zasadach dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania z uwagi na projektowane zmiany w przepisach ustawy o systemie oświaty, polegające na odejściu od dopuszczania do użytku szkolnego programów nauczania przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

W niniejszym projekcie nie przewiduje się dopuszczania do użytku szkolnego podręczników wspomagających edukację przeznaczonych do wychowania przedszkolnego dzieci sześciolletnich.

Zasadnicze zmiany w procedurze dopuszczania do użytku szkolnego podręczników, w stosunku do obowiązujących przepisów, polegają na:

- 1) zastąpieniu odrębnych opinii merytorycznych i dydaktycznych opiniami merytoryczno-dydaktycznymi (§ 7 projektu rozporządzenia).

W obowiązującym stanie prawnym warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego, podręczników przeznaczonych do kształcenia w zawodzie, albo w profilu kształcenia ogólnozawodowego jest uzyskanie odpowiedniej liczby pozytywnych opinii merytorycznych i jednej opinii dydaktycznej. Opinie obejmujące obydwa zakresy, tj. merytoryczny i dydaktyczny wymagane są obecnie tylko w przypadku podręczników do kształcenia zintegrowanego i podręczników do nauczania języka obcego. Rzeczoznawca powinien oceniać podręcznik zarówno pod kątem merytorycznym jak i dydaktycznym. Ocena merytorycznej poprawności podręcznika bez jednoczesnej oceny jego przydatności dydaktycznej jest niepełna i nie gwarantuje wysokiej jakości podręcznika, który przede wszystkim powinien być dostosowany do danego poziomu kształcenia. Z tych względów proponuje się, aby warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego wszystkich podręczników było uzyskanie odpowiedniej liczby opinii merytoryczno-dydaktycznych i opinii językowej, tj.

- a) w przypadku podręcznika do kształcenia ogólnego do jednego przedmiotu (w tym również do języka obcego i kształcenia zintegrowanego/edukacji wczesnoszkolnej), podręcznika przeznaczonego do kształcenia w zawodzie albo w profilu kształcenia ogólnozawodowego będą wymagane trzy pozytywne opinie, w tym dwie

merytoryczno-dydaktyczne zawierające szczegółową ocenę poprawności pod względem merytorycznym i szczegółową ocenę przydatności dydaktycznej, w tym ocenę materiału lustracyjnego oraz jedna opinia językowa,

- b) w przypadku podręcznika do przedmiotu przyroda wymagane będzie uzyskanie pięciu pozytywnych opinii, w tym: czterech opinii merytoryczno-dydaktycznych, po jednej z zakresu biologii, geografii, fizyki i chemii, zawierających szczegółową ocenę poprawności pod względem merytorycznym i szczegółową ocenę przydatności dydaktycznej, w tym ocenę materiału ilustracyjnego i jednej opinii językowej,
- c) w przypadku podręcznika do przedmiotu historia i społeczeństwo proponuje się, aby warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego było uzyskanie trzech pozytywnych opinii, sporządzonych przez rzeczoznawców, w tym: dwóch opinii merytoryczno-dydaktycznych, po jednej z zakresu historii i z zakresu wiedzy o społeczeństwie, zawierających szczegółową ocenę poprawności pod względem merytorycznym i szczegółową ocenę przydatności dydaktycznej, w tym ocenę materiału ilustracyjnego oraz jednej opinii językowej,
- d) w przypadku podręcznika przeznaczonego do bloku przedmiotowego wymagane będzie uzyskanie: po jednej opinii merytoryczno-dydaktycznej, odnoszącej się do każdego przedmiotu wchodzącego w skład bloku przedmiotowego, zawierającej szczegółową ocenę poprawności pod względem merytorycznym i szczegółową ocenę przydatności dydaktycznej, w tym ocenę materiału ilustracyjnego i jednej opinii językowej,
- e) w przypadku opinii językowej proponuje się, aby oprócz szczegółowej oceny poprawności pod względem językowym, zawierała ona również ocenę komunikatywności tekstu podręcznika, który powinien być napisany językiem zrozumiałym dla uczniów,
- f) w przypadku podręczników przeznaczonych do kształcenia specjalnego - tak jak dotychczas wymagane będzie, aby jedna opinia merytoryczno-dydaktyczna sporządzona była przez rzeczoznawcę, spełniającego warunki, o których mowa w § 15 ust. 4, 6 i 7 projektu rozporządzenia,

przewiduje się, iż proponowane zmiany przyczynią się do poprawy jakości podręczników;

- 2) doprecyzowaniu zasad dopuszczania do użytku szkolnego nowego wydania podręcznika dopuszczonego do użytku szkolnego, zaktualizowanego w części stanowiącej nie więcej niż 20% objętości - obowiązujące przepisy stanowią tylko o wysokości opłaty w takim przypadku, nie określają natomiast warunków dopuszczenia.

Proponuje się, aby warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego takiego podręcznika było uzyskanie takich samych opinii, jak w przypadku podręcznika dopuszczonego już do użytku szkolnego, z tym że wysokość opłaty wnoszonej przez podmiot ubiegający o dopuszczenie do użytku szkolnego takiego podręcznika zwiększa się z 1600 zł do 3000 zł. Obowiązująca wysokość opłaty powoduje bardzo duże trudności w pozyskaniu rzeczoznawcy, który podjąłby się sporządzenia opinii, zwłaszcza w sytuacji, gdy nie jest możliwe wyznaczenie rzeczoznawców, którzy

opiniowali pierwsze wydanie takiego podręcznika. Proponuje się ponadto, aby wnioski o dopuszczenie do użytku szkolnego nowego wydania podręcznika dopuszczonego do użytku szkolnego, zaktualizowanego w części stanowiącej nie więcej niż 20% objętości, zawierał również dokładną informację o zakresie wprowadzonych zmian, co ułatwi znacznie rzeczoznawcom sporządzenie opinii o podręczniku.

- 3) podręcznik do nauczania języka obcego będzie przeznaczony do określonych w podstawie programowej kształcenia ogólnego poziomów zaawansowania znajomości języka. Podstawa programowa kształcenia ogólnego przewiduje nauczanie języków obcych nowożytnych na kilku poziomach zaawansowania – w zależności od poziomu przygotowania ucznia, które uzyskał na wcześniejszych etapach edukacyjnych. W związku z tym proponuje się aby podręczniki do nauczania języka obcego były przeznaczone do poszczególnych poziomów zaawansowania;
- 4) proponuje się aby, w przypadku, gdy wniosek o dopuszczenie podręcznika do użytku szkolnego dotyczy podręcznika, który nie obejmuje wszystkich treści nauczania określonych dla danego etapu edukacyjnego, ujętych odpowiednio w podstawie programowej odpowiednio kształcenia ogólnego, kształcenia w zawodach oraz w profilach kształcenia ogólnozawodowego dla danego etapu edukacyjnego, wnioskodawca załączał do wniosku również informację o koncepcji pozostałych podręczników przeznaczonych do tego etapu edukacyjnego, w szczególności informację o rozkładzie treści nauczania.

Ponieważ podstawa programowa określa treści nauczania dla poszczególnych etapów edukacyjnych istotne jest, aby rzeczoznawca, który opiniuje podręcznik, który nie obejmuje wszystkich treści nauczania określonych dla danego etapu edukacyjnego, miał informację jakie treści nauczania będą zawierały pozostałe podręczniki przeznaczone do tego etapu edukacyjnego, zaplanowane do wydania. Również, w przypadku, gdy rzeczoznawca otrzymał do zaopiniowania kolejny z podręczników przeznaczonych do danego etapu edukacyjnego, powinien mieć informację które z określonych w podstawie programowej treści nauczania uwzględnione zostały w podręcznikach już dopuszczonych do użytku szkolnego. W tym celu proponuje się, aby wnioskodawca przekazywał każdemu z rzeczoznawców wskazanych do sporządzenia opinii merytoryczno-dydaktycznej podręcznika, informację o koncepcji pozostałych podręczników przeznaczonych do tego etapu edukacyjnego, w szczególności rozkład treści nauczania ujętych w podstawie programowej odpowiednio kształcenia ogólnego, kształcenia w zawodach oraz w profilach kształcenia ogólnozawodowego, a w przypadku, gdy pozostałe podręczniki przeznaczone do danego etapu edukacyjnego zostały już dopuszczone do użytku szkolnego - egzemplarz tych podręczników;

- 5) dodatkowa opinia, o której mowa w § 12 rozporządzenia, będzie mogła kończyć się wyłącznie stwierdzeniem o pozytywnym lub negatywnym zaopiniowaniu podręcznika.

Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania nadal będzie mógł zlecić właściwemu rzeczoznawcy sporządzenie dodatkowej opinii o programie lub podręczniku, w przypadku gdy uzna, iż taka opinia jest konieczna, w szczególności gdy wydano opinie dotyczące tego samego zakresu zakończone odmiennymi stwierdzeniami lub program lub podręcznik uzyskał negatywną opinię (w przypadku,

gdy warunkiem dopuszczenia do użytku szkolnego było uzyskanie jednej opinii w danym zakresie). Dodatkowa opinia nie będzie już natomiast podstawą dopuszczenia albo odmowy dopuszczenia do użytku szkolnego programu lub podręcznika. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie w wyroku z dnia 9 października 2007 r. I SA/Wa 704/07 stwierdził, że z przepisów art. 22 a ust. 3 ustawy o systemie oświaty wynika, iż to minister dopuszcza do użytku szkolnego podręczniki, a nie rzeczoznawca. „.....*To organ decyduje o załatwieniu sprawy, a nie rzeczoznawca. Opinia jest tylko dla organu materiałem, który powinien mu pomóc w rozstrzygnięciu kwestii faktycznej. Nie wynika z powołanych przepisów aby organ był związany opiniami rzeczoznawców a więc powinien poddać te opinie swobodnej ocenie i według zasad oceny dowodów przewidzianej w Kodeksie postępowania administracyjnego.*” Wobec powyższego dodatkowa opinia nie będzie stanowiła podstawy dopuszczenia albo odmowy dopuszczenia do użytku szkolnego programu lub podręcznika. Będzie miała natomiast rolę pomocniczą w rozstrzygnięciu sprawy przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, przy czym wprowadza się zasadę, iż rzeczoznawca wyznaczony przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do sporządzenia dodatkowej opinii będzie otrzymywał opinie sporządzone przez poprzedników;

- 6) wprowadza się przepisy obligujące podmiot ubiegający się o dopuszczenie do użytku szkolnego programu lub podręcznika do:
 - a) informowania ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania o terminie przekazania egzemplarza podręcznika (w tym również poprawionego egzemplarza) rzeczoznawcy, który został wyznaczony przez ministra do sporządzenia opinii o podręczniku; bez takiej informacji organ prowadzący postępowanie w sprawie dopuszczenia podręcznika do użytku szkolnego nie może monitorować terminowości sporządzania opinii przez rzeczoznawców,
 - b) informowania ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania o wyczerpaniu nakładu podręcznika, gdy nie przewiduje się wznowienia wydania; brak takich informacji powoduje, że lista podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego zawiera podręczniki, które nie są już dostępne w sprzedaży,
 - c) przekazywania ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania jednego egzemplarza podręcznika niezwłocznie po jego wydaniu;
- 7) wprowadza się przepisy obligujące rzeczoznawcę wyznaczonego do sporządzenia opinii o programie lub podręczniku do przedkładania ministrowi właściwemu do spraw oświaty oświadczenia, iż nie zachodzą przesłanki uniemożliwiające mu sporządzenie opinii, wymienione w § 13 projektu rozporządzenia;
- 8) proponuje się, aby osoba ubiegająca się o wpisanie na listę rzeczoznawców załączała do wniosku kopie dokumentów poświadczających posiadane wykształcenie i doświadczenie (w obowiązującym stanie prawnym jest zobligowania do podania we wniosku informacji o posiadanym wykształceniu, doświadczeniu i osiągnięciach w pracy naukowej, dydaktycznej lub pracy w danym zawodzie), a także oświadczenie o niekaralności karą dyscyplinarną albo za przestępstwo popełnione umyślnie;

- 9) wydawca podręcznika dopuszczonego do użytku szkolnego nie będzie miał obowiązku zamieszczania w podręczniku adnotacji o dopuszczeniu podręcznika do użytku szkolnego.

Zgodnie z przepisami art. 22a ustawy o systemie oświaty nauczyciel wybiera podręcznik spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania. Wykaz podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego jest dostępny na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej i w tym wykazie każdy zainteresowany (nauczyciel, dyrektor szkoły, rodzic, uczeń) ma możliwość sprawdzenia, czy dany podręcznik jest dopuszczony do użytku szkolnego;

W celu zmniejszenia wagi podręczników określa się, że podręcznik powinien być wykonany z papieru o najniższych możliwych gramaturach (przy uwzględnieniu przeznaczenia podręcznika) i wysokiej nieprzezroczystości, w oprawie miękkiej, oraz w formacie nie większym niż A4 (210×297). Ponieważ rzeczoznawcy otrzymują do zaopiniowania egzemplarz podręcznika przed wydaniem, nie będzie to przedmiotem opinii sporządzanej przez rzeczoznawcę. Wprowadza się natomiast obowiązek przekazywania przez wnioskodawcę jednego egzemplarza podręcznika niezwłocznie po jego wydaniu ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania.

Podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego do nowej podstawy programowej określonej w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dniaw sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół (Dz. U. Nr, poz.....) będą wpisywane się do odrębnych wykazów.

Projekt rozporządzenia zostanie udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Edukacji Narodowej, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414).

Przedmiot regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

